

Forsiktig optimisme

Venter økt omsetning, lønnsomhet, ordreserver, sysselsetting og ansatte // Kyrre M. Knudsen, sjeføkonom

KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet

September 2016

SpareBank
SR-BANK **1**

Del 1

Verden rundt oss

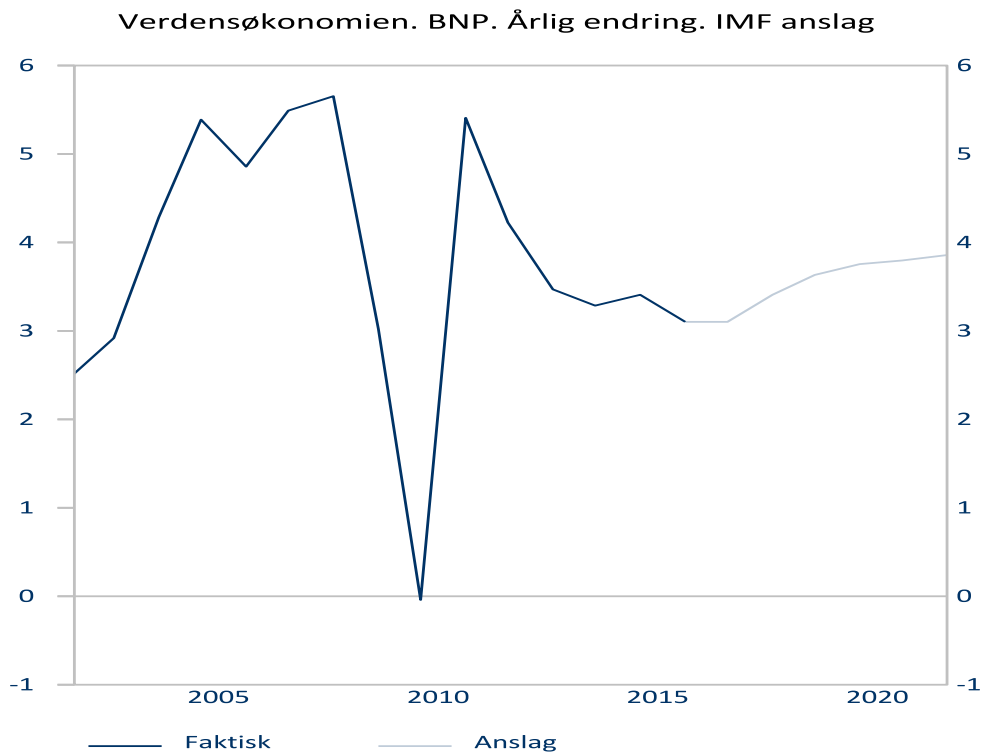
1

Lav/moderat vekst

i verdensøkonomien

Lav/moderat vekst i
verden-søkonomien

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

A dramatic photograph of an oil rig's legs in the middle of a storm. Massive, white-capped waves are crashing against the dark, industrial structures of the rig. The water is a deep, turbulent blue-green. The scene conveys a sense of immense power and the harsh conditions of offshore oil production.

2

Oljeprisen dempes av høy produksjon

Foto: Øyvind Hagen, Statoil

Oljepris. Spot og 3 års forward. USD/fat

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Oljeprisen dempes av høy produksjon

- Høy og stabil prisvekst i 2011 til 2014 bidro til økt tilbud
- Skiferolje er den nye svingprodusenten
- OPEC har ikke kuttet produksjonen ennå og det blir trolig ingen avtale som er omfattende nok til påvirke prisen i særlig grad og over lengre tid
- Saudi Arabia og andre i OPEC (Iran, Irak m fl) tar i større grad innover seg at oljen med tiden blir faset ut. Implikasjonen er at de vil produsere nær maksimalt de nærmeste årenen
- I tillegg har man Paris-avtalen mm som innebærer at skift vekk fra fossile brensler kan akselerere

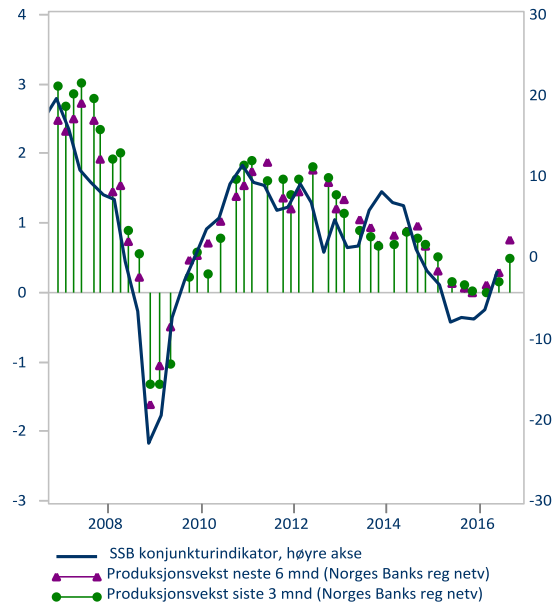
3

Norsk økonomi

på bedringens vei

Norges Banks regionale bedriftsnettverk melder om lysere tider

Norge. SSBs konjunkturindikator for industri og bergverk

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Norge. Stemning blant industribedrifter (PMI)

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

4

Bunnen er nådd

for Sør- og Vestlandet

Del 2

Bedrifts-undersøkelsen

Dette er Konjunkturbarometeret

Vi analyserer de viktigste driverne innen næringsliv og arbeidsliv i Rogaland, Hordaland og på Agder.

Barometeret er basert på en undersøkelse blant 600 bedrifter på Sør- og Vestlandet.

Analyse og innsikt basert på svarene gir forståelse for muligheter og utfordringer i nærings- og arbeidslivet.

Bedriftsundersøkelsen omfatter spørsmål om:

1. Økonomisk utvikling de siste 12 månedene
2. Bedriftenes forventninger neste 12 måneder
hva gjelder:
 - Årsverk
 - Omsetning
 - Lønnsomhet
 - Investeringer
 - Ordreserver

Styrket konkurransekraft, økt optimisme

For første gang på flere år er bedriftene i Rogaland, Hordaland og på Agder noe mer optimistiske med tanke på framtiden. Det er hovedkonklusjonen i Konjunkturbarometeret høsten 2016. For mange har den økonomiske utviklingen de siste 12 månedene vært positiv, og virksomhetene har tro på en god utvikling innen omsetning og lønnsomhet. Også fallet i sysselsetting ser ut til å ha flatet ut.

Selv om vi ennå ikke kan slå noe fast, tyder signalene på at vi er nær eller har passert bunnen. Er det tilfellet, har bedriftene i regionen igjen klart å ta utfordringen knyttet til omstilling.

Gjennom Konjunkturbarometeret har vi de siste par årene rettet søkelys mot mange og store utfordringene i oljesektoren i våre regioner. Pilene har i stor grad pekt nedover både når det gjelder oljepris, sysselsetting og ikke minst bedriftenes tro på fremtiden. Samlet sett har nedturen vært enda mer markert enn det mange først ventet, selv om det både har vært og fortsatt er god aktivitet i andre sektorer.

>

Arne Austreid
administrerende direktør

- > For oljesektoren har lavere kostnader og økt standardisering vært virkemidler for å kunne stå bedre rustet i forhold til en lavere oljepris.

Samtidig må fokuset på innovasjon opp, både i og utenfor næringen. Dessuten må vi bli flinkere til å nyttiggjøre oss kunnskap og erfaring fra olje og gass i andre bransjer.

Nå viser status at bedriftene har klart å redusere kostnadene, noe av det absolutt viktigste for å bli mer robuste og tilpasset en mer normal lønnsomhet.

Som alltid er det vanskelig å spå om fremtiden. Basert på resultatene i Konjunkturbarometeret høsten 2016 er det imidlertid grunn til optimisme. Det ville imidlertid være feil å friskmelde næringslivet. Fortsatt fokus på kostnader, standardisering og evne til nyskaping er viktige drivere for framtidig verdiskaping.

I SpareBank1 SR-Bank følger vi kundene gjennom skiftene tider. Vi er her i dag, og vi er her i morgen, og bidrar med erfaring, kunnskap og kapital. Sammen med kundene våre retter vi langlyset mot fremtiden!

Hoved- punkter fra høstens undersøkelse

1

Markert bedring i bedriftenes forventninger

Etter nedgang i aktiviteten i bedriftene siste 1 ½ år, er det markert bedring i bedriftenes forventninger. Bedriftene venter nå vekst det neste året. Dette gjelder alle bransjer med unntak av bygg og anlegg.

2

Bedriftene i oljesektoren mer positive

Det har vært markert bedring blant industribedrifter, bedrifter med oljeeksponering og større bedrifter. Bedrifter med 1/3-2/3 av omsetningen knyttet til oljen har hatt størst oppgang og venter nå vekst fremover.

3

Økte forventninger i alle fylkene

Det har vært oppgang i alle fylker. Oppgangen har vært størst i Rogaland og Hordaland, og noe mindre på Agder. Rogalandsbedriftene har vært på lavt (lavest) nivå det siste 1 ½ året, men venter nå utflating.

4

Vekst i ansatte

Bedriftene venter økt sysselsetting det neste året. Det er fylkesvise forskjeller. Agder og Hordaland venter oppgang og dette tilsier nedgang i arbeidsledigheten. I Rogaland ventes uendret sysselsetting, noe som tilsier uendret arbeidsledighet.

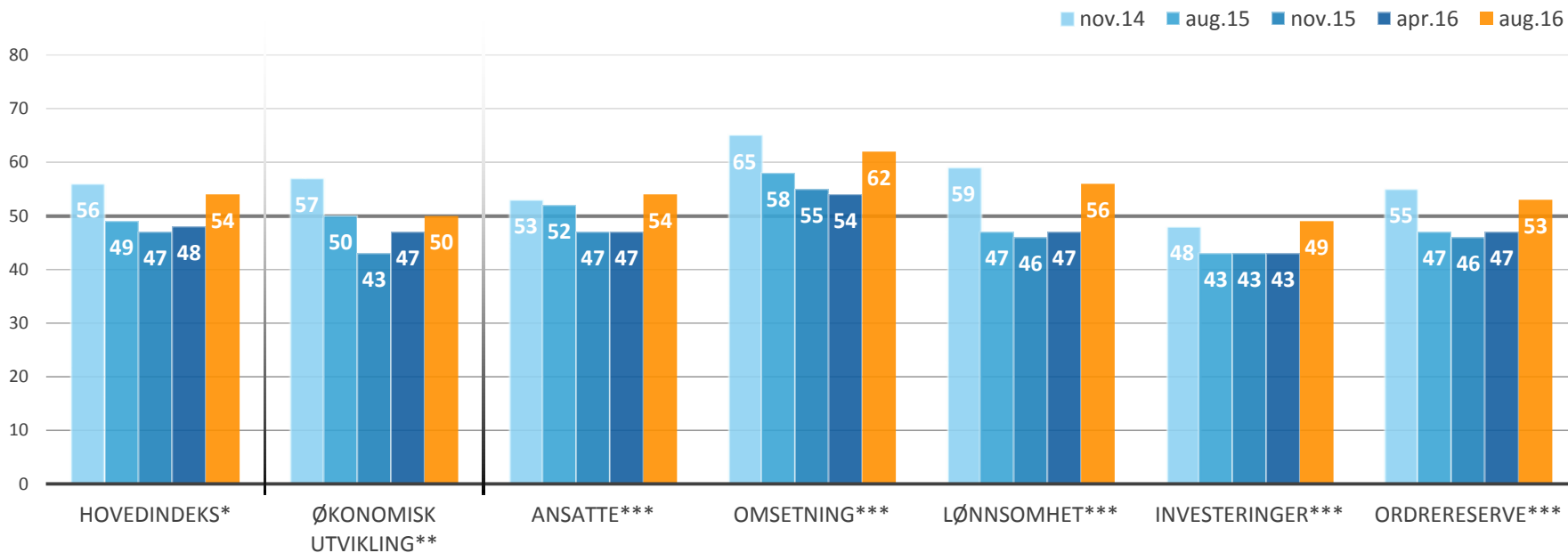
5

Bunnen synes å være nådd

Noen av indikatorene i undersøkelsen er gode til å angi vendepunkter i den økonomiske utviklingen. Bedriftene venter økt ordreserve. Det er et godt tegn og gir normalt økt fremtidig aktivitet. Lønnsomheten er også i ferd med å bedres. Investeringer er økt til omkring nøytralt nivå og dempes trolig av fortsatt nedgang i oljeinvesteringer, samt nøkternhet og noe usikkerhet i bedriftene.

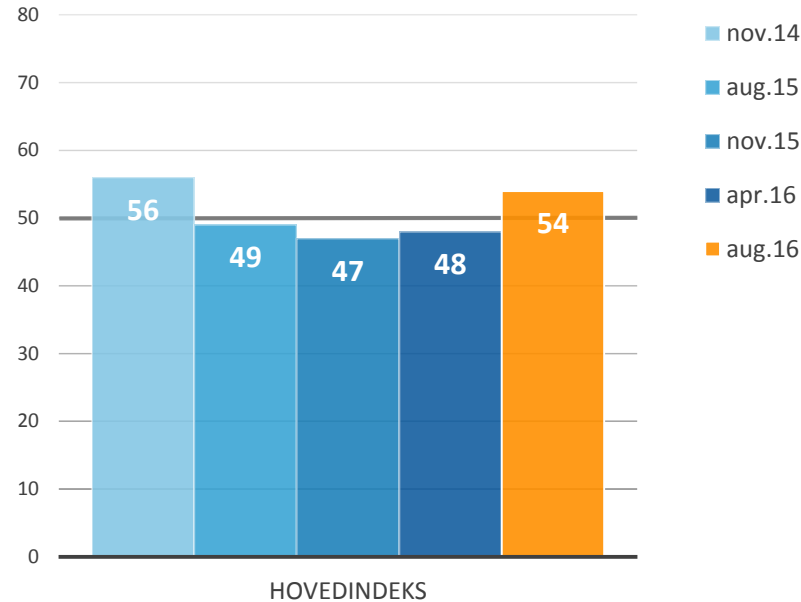
Hovedpunkter fra høstens undersøkelse

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

* Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. ** Økonomisk utvikling de siste 12 måneder. *** Forventning neste 12 måneder

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

1

Markert bedring i bedriftene forventninger

Markert bedring i bedriftenes forventninger

- Bedriftene venter bedring det neste året
- Hovedindeksen har gått fra å indikere nedgang på forrige undersøkelse i april 2016 (indeks på 48, dvs lavere enn det nøytrale nivået på 50), til nå indikere oppgang (indeks på 54)
- Oppgangen er nokså bredt basert ved at alle delindeksene har steget.
- Vurderingen av økonomisk utvikling de siste 12 månedene har steget fra 47 til 50
- Bedriftenes forventninger neste 12 måneder
- Årsverk økt fra 47 til 54
- Omsetning økt fra 54 til 62. Trolig er en god del av dette inflasjon, jf også at inflasjonen i Norge har tatt seg opp det siste ½ året bl a fordi varehandel (klær, sko og importerte varer) stiger i pris
- Lønnsomhet har økt fra 47 til 56. Dette har trolig sammenheng med nevnte prisøkning, samt at bedriftene har tatt markerte grep for å bedre lønnsomhet gjennom kostnadskutt mm
- Investeringer har økt fra 43 til 49. Dette skyldes trolig at fallet i oljeinvesteringer er i ferd med å avta slik at indeksen begynner å nærme seg nøytralt nivå (den er fortsatt litt under det nøytrale nivået på 50)
- Ordreserver har økt fra 47 til 53. Dette er positivt og tyder på at ordreinngangen (i ordrebaserte bedrifter) er i ferd med å ta seg opp. Dette gir signal om vendepunkt.

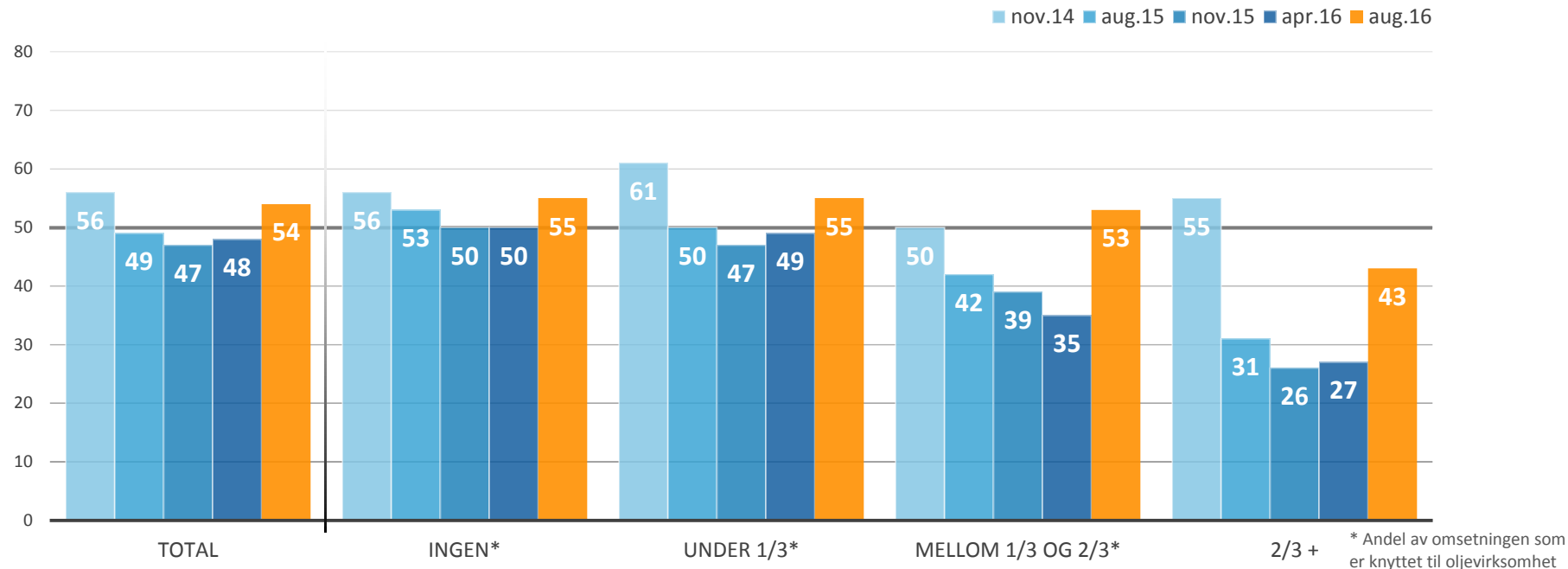

Bunnen nærmer seg for oljebedriftene

Foto: Øyvind Hagen, Statoil

Forventningen blant bedriftene etter oljeeksponering

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

2

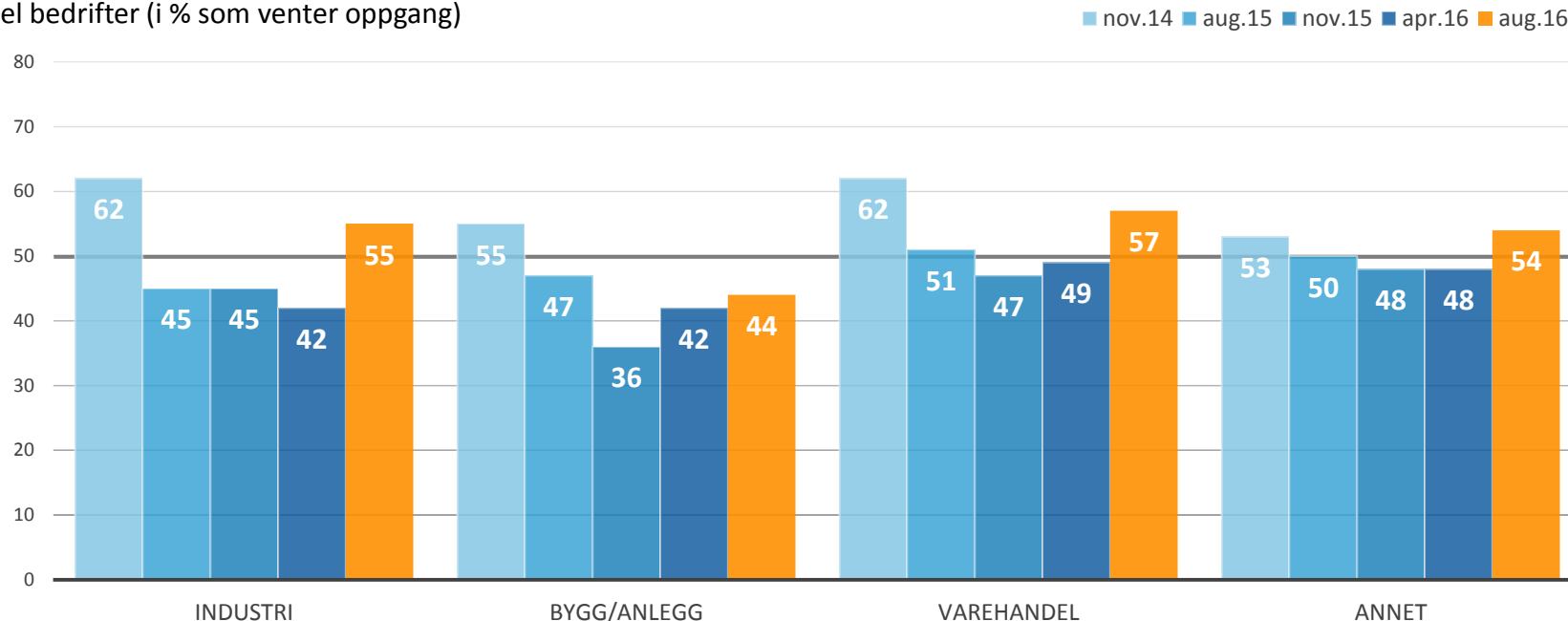
Økte forventninger blant oljebedrifter

Nedgangen i oljesektoren flater ut

- Bedrifter uten oljeeksponering har økt forventningene fra 50 til 55
- Bedrifter med mellom 1/3 og 2/3 av omsetningen fra olje har økt fra 35 til 53
- Dette skyldes i hovedsak at aktiviteten i oljesektoren nå flater ut, etter nesten to år med kraftig nedgang. Bedriftene har forbedret konkurransekraften og vist god omstillingsevne i denne perioden. Mange oljebedrifter er nå lønnsomme med en oljepris på omkring 50 dollar pr fat.
- Bedrifter med mer enn 2/3 av omsetningen knyttet til olje har økt sine forventninger fra 27 til 43 og begynner dermed å nærme seg nøytralt nivå.

Forventninger i ulike bransjer

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Markert bedring blant industribedrifter og varehandel. Mer dempet i bygg og anlegg.

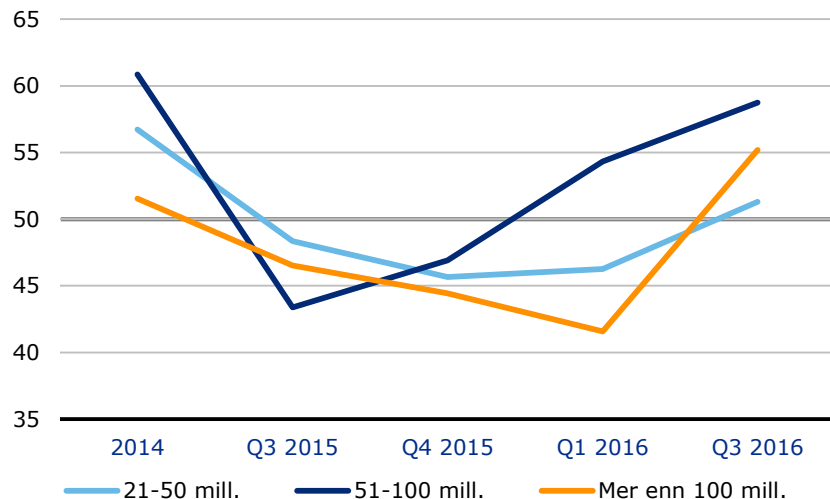
Kraftig oppgang i industrien, mens bygg og anlegg er mer dempet

- Flere positive enn negative industribedrifter for første gang siden november 2014
- Industribedrifter har økt forventningene fra 42 til 55
- Varehandelsbedrifter har økt forventningene fra 49 til 57. Deler av dette skyldes forventning om økt omsetning, som igjen skyldes at prisene nå igjen øker
- Bygg- og anleggsbedrifter har økt forventningene noe, men mindre enn de andre bransjene. Forventningene har økt fra 42 til 44. Dette indikerer fortsatt nedgang for bygg og anlegg. Dette har sammenheng med dempet aktivitet knyttet til eiendom i Rogaland.
- Bygg og anlegg har noe større sesongmessige svingninger enn andre sektorer. Tallene må derfor tolkes med noe varsomhet.

Forventningen blant bedriftene etter størrelse

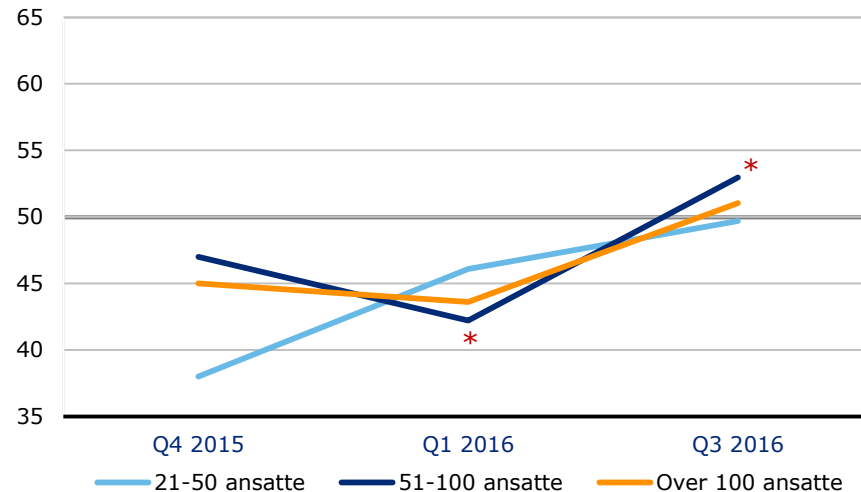
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Hovedindeksen etter bedriftenes størrelse (omsetning)

Inndelingen er endret etter Q3 2015.
Tidsserie kun fra og med Q4 2015.

Hovedindeksen etter bedriftenes størrelse (Antall ansatte)

* Nokså lavt antall bedrifter. (28 i Q1 2016 og 22 i Q3 2016)

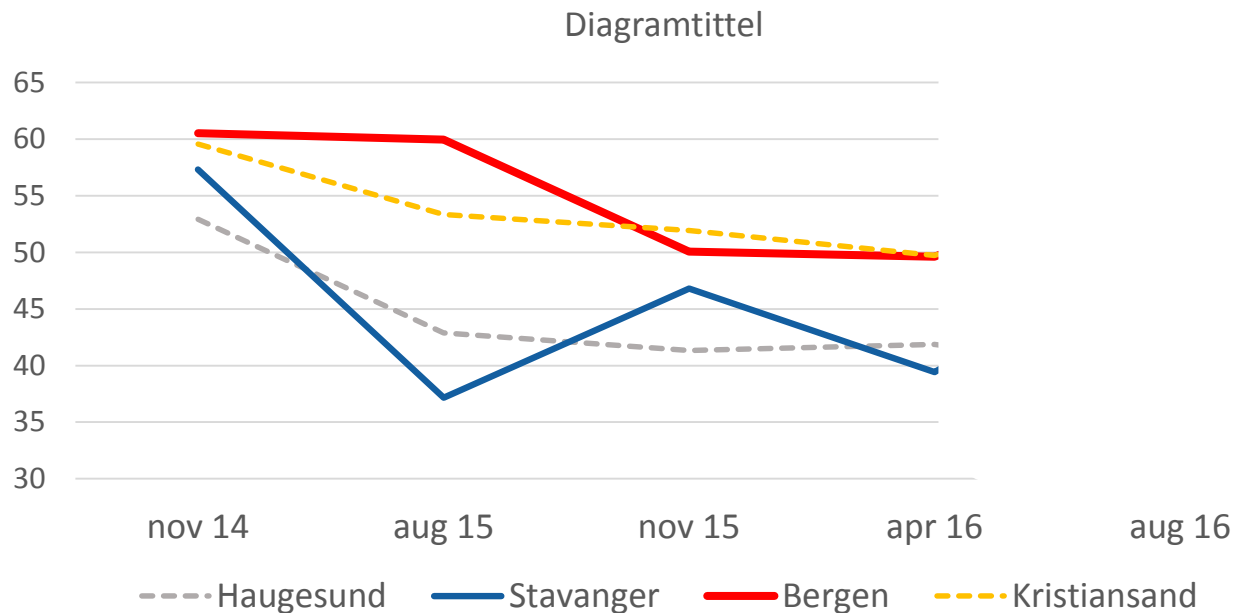
Også de store bedriftene har økte forventninger

Økning i forventningene blant de største bedriftene

- Bedrifter med flere enn 100 ansatte har økt forventningene fra 44 til 51
- Bedrifter med mellom 51 og 100 ansatte har økt forventningene fra 42 til 53
- Bedrifter med over 100 mill. i omsetning har økt forventningene fra 42 til 55
- Bedrifter med 21 til 50 ansatte har økt forventningene fra 46 til 50, og er dermed på omtrent omtrent nøytralt nivå.
- Flesteparten av alle bedriftene forventer uendret antall ansatte. 70% av bedriftene venter uendret antall ansatte, 18% venter flere og 12% venter færre.

Hovedindeks for byene

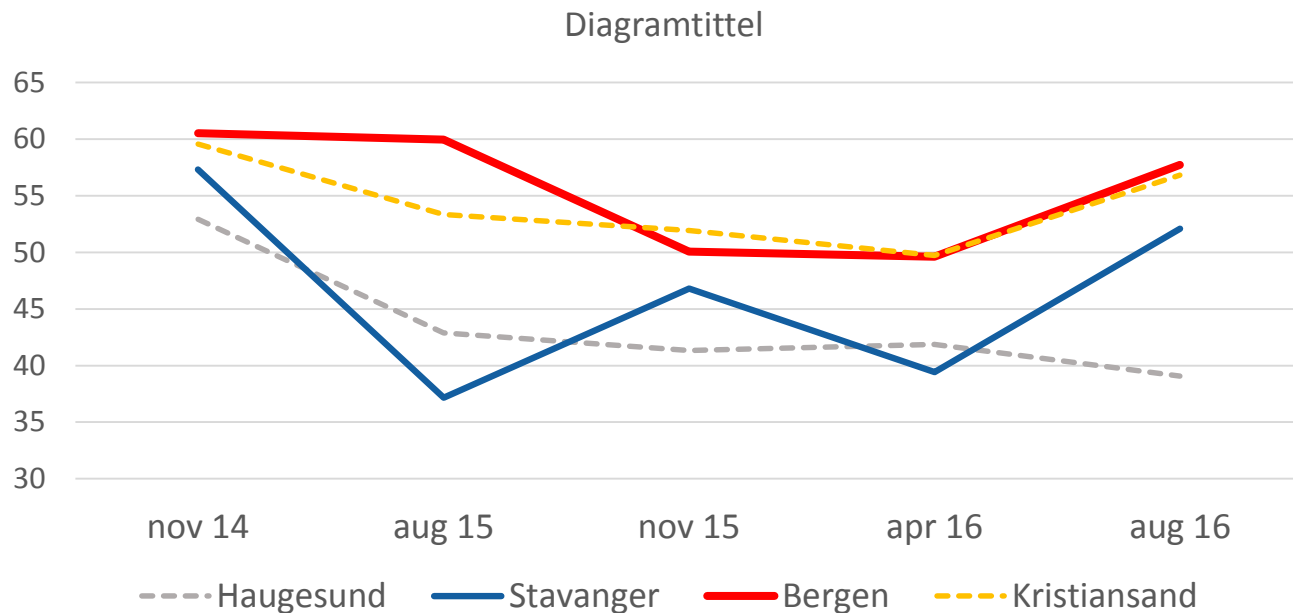
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Oljesmellen slo hardere i Stavanger
i 2015 og i første halvår 2016

Hovedindeks for byene

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Lysning i vest/Stavanger, men ikke
helt på Bergens nivå enda

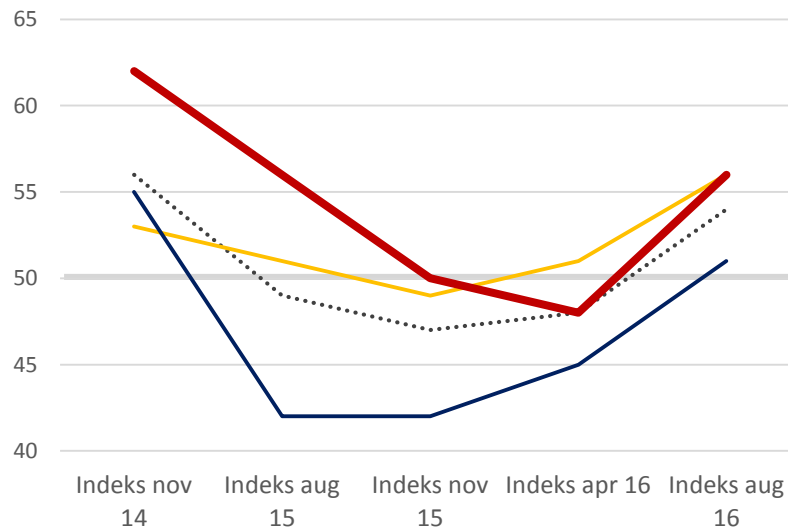
3

Oppgang i alle fylkene

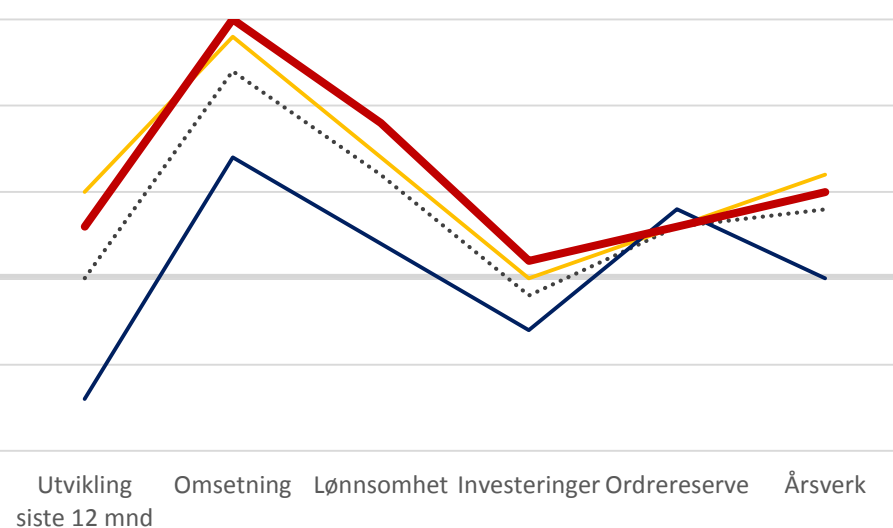
(Rogaland, Hordaland og Agder)

Fylkesvise forskjeller

Hovedindeks (siste 2 år)

Delindekser (per siste måling i august 2016)

..... Totalt — Agder — Rogaland — Hordaland

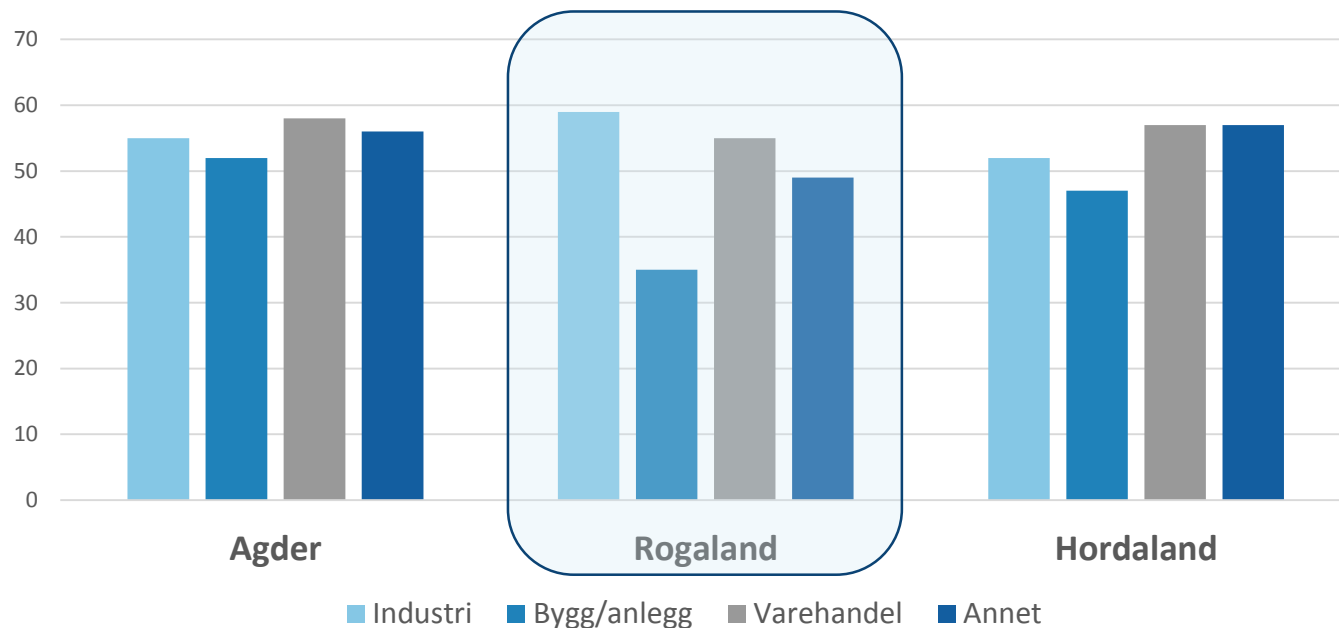
3 Oppgang i alle fylkene

Oppgang i alle fylkene

- Bedrifter i både Agder og Hordaland er på 56. Dette tilsier vekst i bedriftene det neste året.
- Bedrifter i Rogaland har økt forventningene fra 45 til 51, og ligger på nøytralt nivå. Dette tilsier nær uendret aktivitet i bedriftene i Rogaland det kommende året.
- Bedrifter i Hordaland har økt forventningene fra 48 til 56
- Bedrifter på Agder har økt forventningene 51 til 56
- Blant delindeksene er det størst forskjell i hvordan bedriftene vurderer utviklingen siste 12 måneder. Ikke uventet er det lavest i Rogaland med 43.
- Blant forventningene til det kommende året er det særlig omsetning som trekker opp. I Hordaland og Agder forventes det økning i antall ansatte, mens det i Rogaland ventes omtrent uendret antall ansatte.

Fylke og bransje per siste måling i august 2016

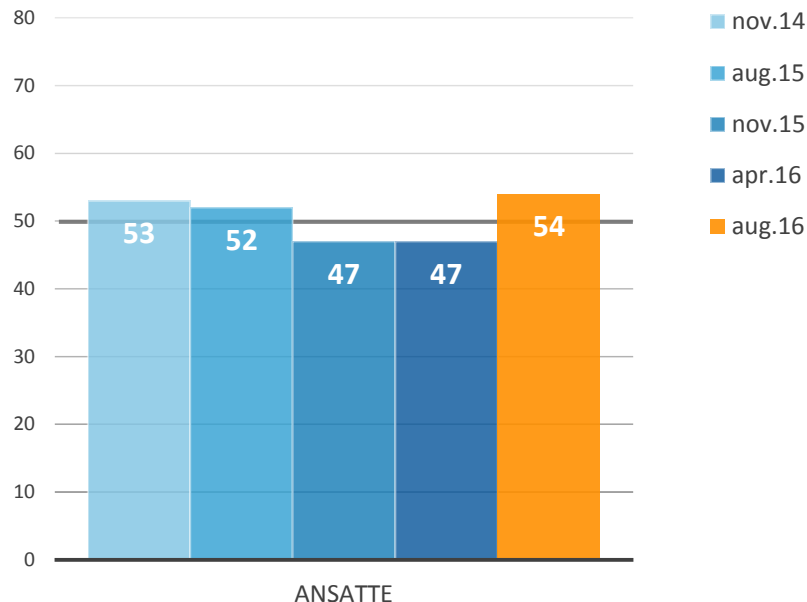
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Bra i alle bransjer i Hordaland

Bedriftene planlegger med flere ansatte

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

4

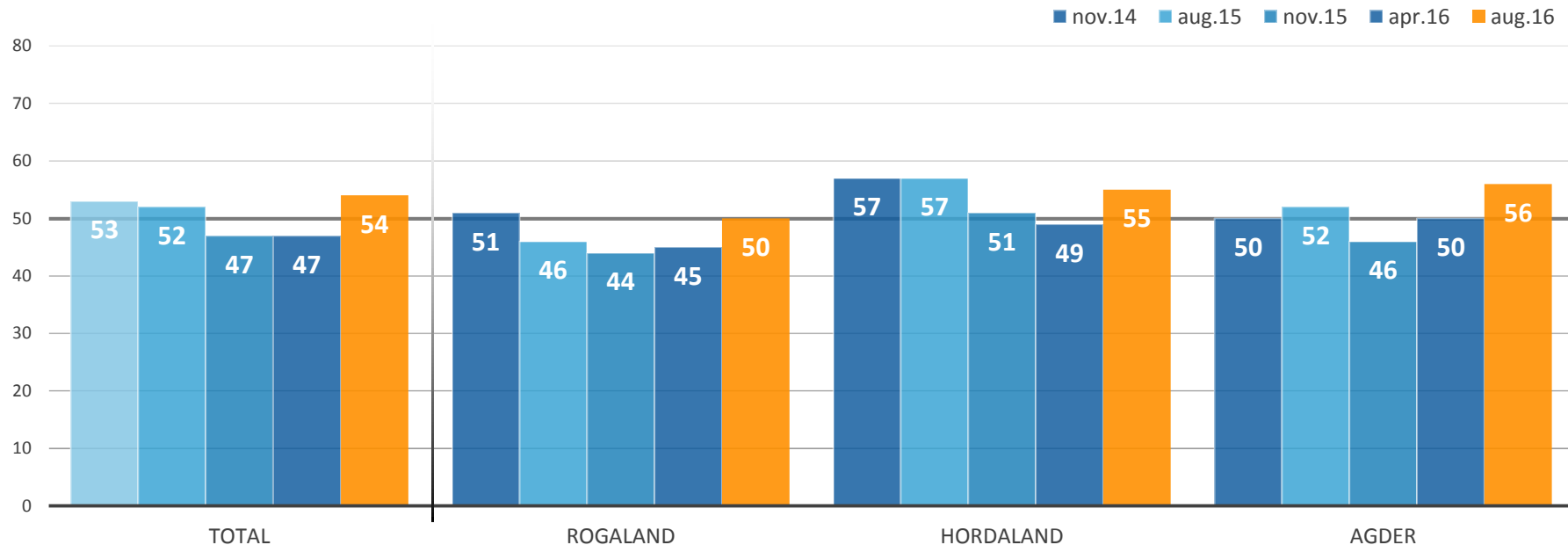
Bedriftene planlegger med flere ansatte

Bedriftene planlegger med flere ansatte

- Forventningene har økt fra 47 til 54. Dette indikerer oppgang i antall ansatte det kommende året.
- Arbeidsledigheten i Norge og i oljefylkene har flatet ut og til dels falt de siste månedene.
- Forventninger over nøytralt nivå (50) gir indikerer således at arbeidsledigheten nå har nådd toppen.

Bedriftenes planer for antall ansatte - fylke

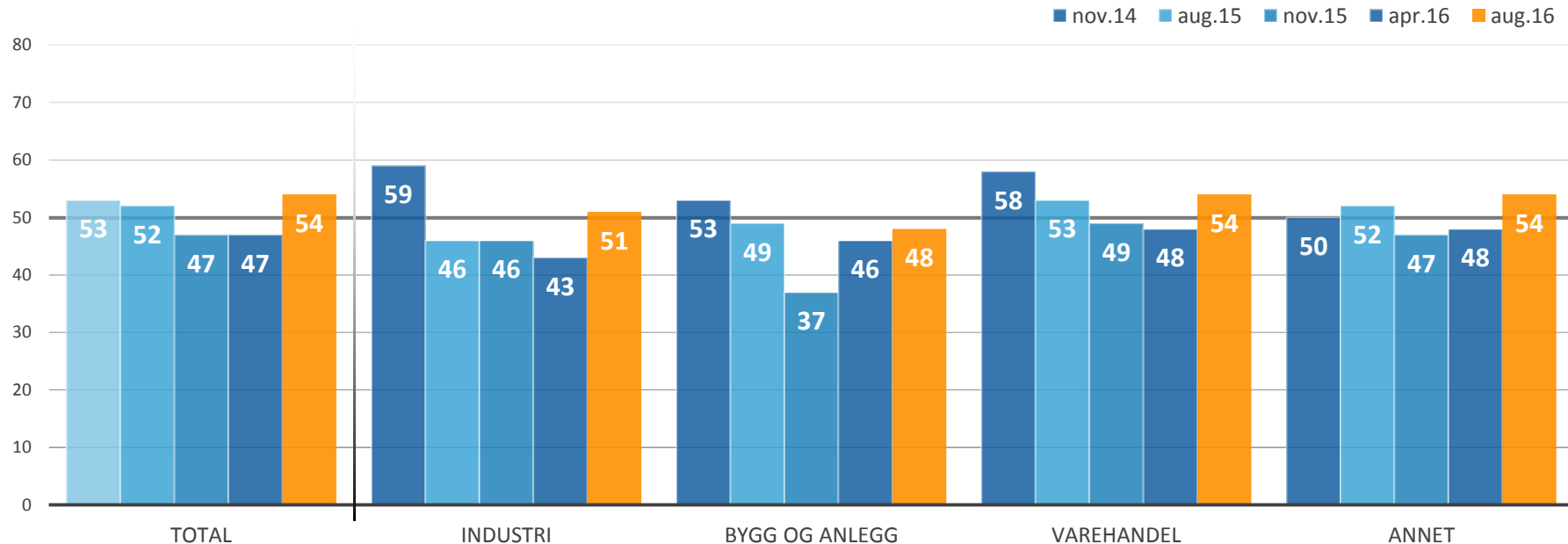
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Forventningene til antall ansatte er nøytrale i Rogaland

Bedriftenes planer for antall ansatte - bransje

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Lavest forventninger innen bygg og anlegg, industribedrifter på nøytralt nivå

Bedring i arbeidsmarkedet i alle fylker og bransjer

- Forventningene er høyest i Agder (56 poeng) og Hordaland (55 poeng)
- I Rogaland er forventningene nøytrale (50 poeng).
- Alle fylkene har hatt en økning på 5-6 prosentpoeng siden april.
- Industribedriftene har hatt størst økning i forventningene siden forrige undersøkelse. Økningen har vært på 8 prosentpoeng.
- Nå er det bygg- og anleggsbedrifter som har svakest forventninger til bemanning, mens også deres forventninger er nær nøytralt nivå.

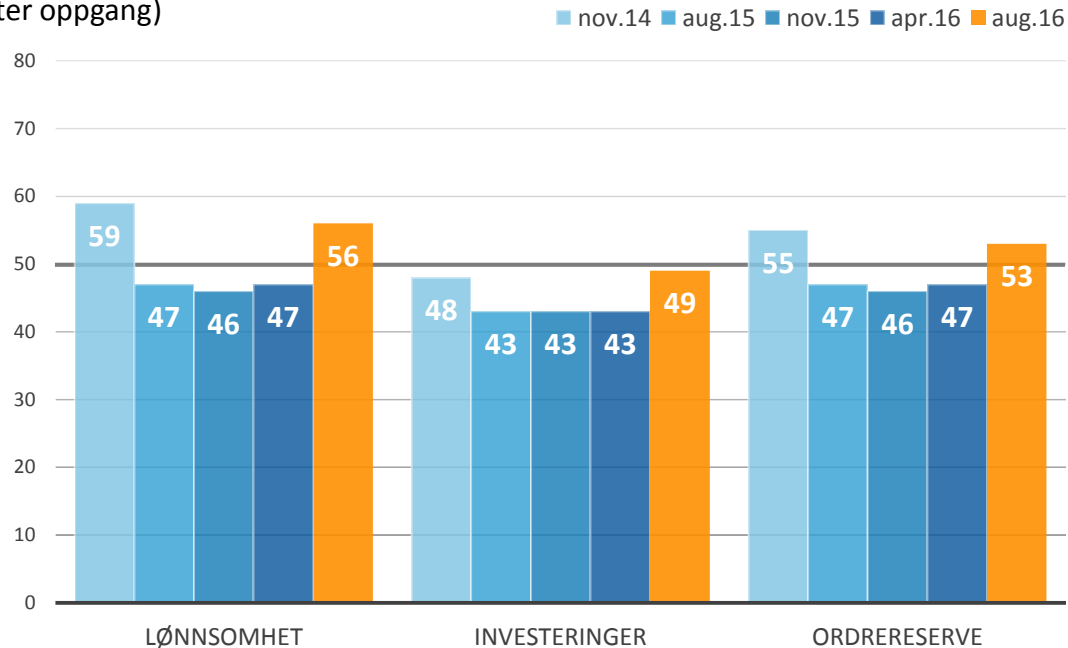
5

Bunnen er nådd

for Sør- og Vestlandet

Viktige vendepunkts-indikatorer

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

5

Bunnen synes å være nådd

Bunnen synes å være nådd - bedring i lønnsomhet, økende ordrerreserve og uendrede investeringer

- Forventningene til lønnsomhet er positive, og har økt med 9 prosentpoeng siden april.
- 29 % av bedriftene forventer en økning i lønnsomhet, mens kun 17 % forventer nedgang.
- Forventningene til investeringer er nå nær nøytralt nivå, og har økt med 6 prosentpoeng siden forrige undersøkelse.
- Forventningene til investeringer er lavest i Rogaland, men er også her nære nøytralt nivå (47 poeng). I Agder og Hordaland er forventningene nøytrale.
- Forventningene til ordrerreserve har økt fra 47 til 53.
- 36 % av industribedriftene forventer en økning i ordrerreserve, mens kun 20 % forventer nedgang.

Hva sier aktørene i markedet

A middle-aged man with grey hair and blue eyes, wearing a dark grey checkered blazer over a light blue button-down shirt, stands in the foreground. The background is a blurred indoor setting with a warm-toned lamp on the left and a large abstract painting on the wall.

**MED STERK
ORGANISASJON
OG PROFF EIER ER
VI KLAR FOR NY
VEKST**

Yngvar Karlsen,
Adm. Direktør, Block Berge Bygg

« Med sterk organisasjon og proff eier er vi klar for ny vekst

For Block Berge Bygg er ordreservene denne høsten det doble av hva som var tilfellet på denne tiden for et år siden. Samtidig er bedriften forberedt på et smalere marked i tiden framover. Ikke uventet er de store prosjektene knyttet til oljebransjen historie. Likevel er administrerende direktør Yngvar Karlsen optimistisk med tanke på framtiden.

Karlsen leder en stor og kompetent organisasjon, og har storentreprenøren Veidekke i ryggen. I likhet med mange andre ser han en ulik utvikling i Hordaland, Rogaland og på Agder. Mens offentlige byggeprosjekter er blitt stadig mer viktige i Rogaland, er det bolig som preger sørlandfylkene. I Hordaland er mange entreprenører på vei inn i markedet. Det betyr sterkere konkurranse og press på pris.

Uansett utfordringer møter Block Berge markedet på en offensiv måte. Bedriften har dyktige team som jobber med å utvikle prosjektene. Og det man ikke har selv, finnes hos eieren, Veidekke. Vegg i vegg med Block Berges hovedkontor i Klepp ligger også bedriftens store fabrikk for produksjon av betongelementer til bygg. Det gir ytterligere ett bein å stå på, og et marked langt utover Rogalands grenser.

Mer enn noen gang handler det imidlertid om å være konkurransedyktig, i bygg- og entreprenørmarkedet som over alt ellers. Det handler om å ha ekspertise og kreativitet til å kunne levere det kunden vil ha. Er planene å bygge et stort næringsbygg med bærende konstruksjoner i tre, er det Block Berge Byggs ansvar å løse det, selv om det aldri har vært gjort i Europa tidligere.

Yngvar Karlsen sier suksessoppskriften er egne, interne ressurser kombinert med det Veidekke har kunnskap og erfaring. Å ha en sterk eier gir tilgang til et marked som dekker hele Norge, eller for den saks skyld Skandinavia som er nedslagsfeltet.

For Block Berge Bygg handler framtiden om at man er den mest attraktive og aktuelle tilbyder. Ved siden av konkurransedyktige betingelser, betyr det å ha folkene, kunnskapen, erfaringen og kreativiteten til å kunne levere. Strategisk handler det også om å tenke nytt. Hittil har Block Berge vært en entreprenør på byggsiden. I framtiden vil man trolig også bevege seg mer inn i anleggsmarkedet, der Veidekke allerede er.

Men først skal høsten 2016 tilbakelegges. Årets omsetning ender omkring 970 millioner kroner, 120 millioner over budsjett. Et godt signal fra en bedrift som står støtt, tidene til tross.

A photograph of two middle-aged men with grey hair, smiling and standing in a paved harbor square. They are wearing dark blue suits over light-colored shirts. The background features a harbor with several boats, including a large orange and green ship, and various buildings with red-tiled roofs. A white delivery truck is parked on the right. A large blue circle is overlaid on the right side of the image, containing white text.

**VIKTIG AT
ENDRINGENE I
OLJEBRANSJEN ER
VARIGE**

Rune Jensen & Kjell Jacobsen,
Hhv partner og arbeidende styreformann

« Viktig at endringene i oljebransjen er varige

Lav oljepris tvinger oljeindustrien til å tenke nytt. Kostnadene må ned, produktiviteten opp og risiko reduseres. Det vil bidra til robusthet og bærekraft over tid i de enkelte prosjektene. For Stavanger-selskapet Energy Ventures passer utfordringene som hånd i hanske med strategien som investor og aktiv eier.

Fra kontorene i Stavanger, Aberdeen i Skottland og Houston i USA vurderer partnerne i selskapet hver måned et femtital nye selskaper med tanke på et eventuelt engasjement. Som såkalt PE (private equity)-selskap har Energy Ventures fokus på både yngre og mer modne virksomheter med vekstkraftige ideer og konsepter. Felles for samtlige er at de, ved siden av kapital, trenger kompetanse og erfaring, og at det ofte er ny teknologi som driver utviklingen.

Energy Ventures virksomhet er vesentlig større ute enn hjemme. Det passer selskapet og partnerne godt. De har lang fartstid fra oljebransjen, også internasjonalt. Lokaliseringen gjør at man kan lete etter de beste selskapene og mulighetene, uavhengig av geografiske grenser, slår Rune Jensen og Kjell E. Jacobsen, henholdsvis senior partner og arbeidende styreformann fast.

At oljeselskapene tenker nytt, skaper muligheter for selskapene i porteføljen. Noen av virksomhetene vinner da også kontrakter med store bransjeaktører nettopp fordi de tenker annerledes. Her brukes teknologi for å nå mål om lavere kostnader, høyere produktivitet og lavere risiko. Det er viktig for Energy Ventures at interessen for å gjennomføre slike endringer blir varige.

For å nå målene, trenger imidlertid mange av de små og mellomstore virksomhetene i nærheten kompetent kapital. Blir det match, går Energy Ventures teamet som nye deleiere aktivt sammen med selskapene på jakt etter nye kunder eller for den saks skyld nye markeder over hele verden. En typisk periode for engasjementet er inntil 10 år.

For Energy Ventures er flere og nye markedsmuligheter for selskapene en viktig del av strategien. Selskapet Viju, som driver med visualiserings- og samhandlingsløsninger, herunder videoteknologi, er et godt eksempel på at det er mulig å vri fokus også mot andre målgrupper. Virksomheten med hovedkontor i Sandnes, har de senere år redusert andelen kunder i oljebransjen betydelig samtidig som omsetningen er økt med et par hundre millioner kroner.

Klarer oljebransjen å skape nye og varige løsninger er man godt rustet for fremtiden. Men da må også ny teknologi tas i bruk. Skjer det, tror partnerne i Energy Ventures at en oljepris på 60 - 70 dollar fatet burde gi mange aktører og prosjekter god økonomi.

**BIL GÅR
FORTSATT GODT,
MEN USIKKER PÅ
INDUSTRIEN**

Knut Herman Holler Gjøvaag,
Styreleder, Frydenbo Group

« Bil går fortsatt godt, men usikker på industrien

I likhet med næringslivet ellers ser han at det er færre tunge skyer i horisonten. Styrelederen i Frydenbø Group, Knut Herman Holler Gjøvaag, er likevel usikker på om de positive utsiktene kun er et blaff, eller om oppgangen er kommet for å bli.

Frydenbø er et begrep i det Bergenske næringsliv. Konsernet runder 100 år i topp form og er tilstede i fire bransjer – bil, marine, industri og eiendom. I dag er man nok mest kjent for bil, det største forretningsområdet, selv om familiebedriften i flere generasjoner har drevet innen industri. Og nettopp bil var det knyttet stor spenning til ved inngangen til 2016. Frydenbø forberedte seg på et noe mer krevende år, og budsjettene ble deretter. I dag ser man både her og ellers i bransjen at eventuelle dystre spådommer er gjort til skamme, kan hende med unntak av en viss nedgang i salget i Kristiansand hvor Frydenbø også er representert. 2016 blir et bedre år enn 2015. Det henger nok delvis sammen med det lave rentenivået, og at folk har hatt en mindre og mildere nedtur enn det man kanskje fryktet. Knut Herman Holler Gjøvaag utelukker ikke at 2017 og 2018 kan bli tøffere i bilmarkedet.

Mens bilmarkedet er positivt, ser Frydenbø langt større utfordringer innen industrien. Selv om det for deres del ikke er et stort fenomen, er leverandører med betalingsstopp og økonomiske utfordringer er varsel. Med erfaring fra den maritime næringen, er Frydenbøs styreleder også opptatt av det som skjer innen rederinæringen der Vestlandet er spesielt utsatt. I likhet med næringen selv ser han at mye fortsatt må skje om rederne skal komme på rett kjøll igjen.

Frydenbø, som i 2016 omsetter for til sammen cirka 2,2 milliarder kroner, har satset sterkt på diversifisering i ulike bransjer. I dag gir det en økt grad av stabilitet når markedsutsiktene varierer. Å tenke slik var en bevisst strategi da Knut Herman Holler Gjøvaag overtok familiebedriften for 25 år siden. Den gang var det maritime sterkt i fokus, mens Gjøvaag så muligheter både innen bil og eiendom.

Også framover vil en diversifisert virksomhet være kjennetegnet. Det har konsernstyret bestemt. Dermed vil man også i framtiden være en virksomhet med 3-4 forretningsområder. Sist, men ikke minst, vil virksomheten fortsatt være familieeid. Noen deler kan nok selges ut, men Frydenbø vil også i framtiden være et begrep i Bergen og Hordaland, lover Knut Herman Holler Gjøvaag.

**KREVENDE TIDER
FOR REDERIENE,
NÅ TRENGER VI
FORUTSIGBARHET**

Anne Jorunn Møkster,
Eier og leder, Møkster Shipping

« Krevende tider for rederiene, nå trenger vi forutsigbarhet

Hun er glad for at det tegnes et mer positivt bilde av status og utsikter innen næringslivet. Selv er imidlertid Anne Jorunn Møkster eier og leder i et rederi som forbereder seg på nok en høst og vinter i et vanskelig marked. Hun tror og håper likevel bunnen er nådd. En oljepris nærmere 50 enn 30 dollar fatet kan være et tegn på at det går rett vei.

Men rederiene har ennå ikke fått det de trenger, nemlig forutsigbarhet gjennom beslutninger og aktivitet. Det må skje snart. Hvis ikke kan følgene for en hel næring bli dramatiske.

Over 100 fartøyer ligger i opplag langs norskekysten. Av Møksters flåte på 25 skip, er fire ute av drift for øyeblikket. Ytterligere ett kan komme til å måtte gå i opplag snart. En samlet næring, som alltid har operert nøkternt, har kuttet kostnader så mye som mulig. Nå er mange på rater som gir nær null i overskudd eller tap. Smertegrensen er for lenge passert.

Jo færre rigger i operasjon, desto færre oppdrag for supplyskip og andre fartøyer. Det er bildet høsten 2016. Derfor er det viktig at en ny konsesjonsrunde kommer i gang snarest mulig, og at det går kort tid fra beslutning til aktivitet. Leting, feltutvikling, nye brønner og plugging av gamle – mulighetene mange, bare noen bestemmer seg for at det skal skje.

Spørsmålet er om vi nasjonalt ønsker en sterk næring på norske hender. Det opplagte svaret er ja, slik det må være i en skipsfartsnasjon. Rederiene er klare, også for omstilling. To muligheter er vind og havbruk. Førstnevnte representerer lange kontrakter. Men nettopp derfor ønsker også kundene ofte nye og skreddersydde fartøyer. Havbruk er absolutt aktuelt, og mange fartøyer lar seg bygge om til det så snart langsiktigheten er tilstede.

Rederiene står i tidenes mest krevende utfordringer. Én trussel i disse tider er stor gjeld og finansiering gjennom obligasjonslån. Eierne i Møkster Shipping har manøvrert unna en slik finansiering. Det er de glade for i dag.

Å være leder og eier i tider som dette, er likevel krevende. Det er nå verdiene settes på prøve. For Møksters del er stikkordene ærlighet, ansvarlighet, nyskaping, mot og langsiktighet. Selv om begrepene utfordres, mener Anne Jorunn Møkster det nettopp er nå de trengs mest. Derfor er hun snart klar til å ta inn nye lærlinger, unge mennesker som i likhet med henne tror på en framtid om bord.

Våre prognoser

	2015	2016	2017	2018	2019-2022
Vekst i verdensøkonomien	3,1	3,1	3,3	3,1	3
USA	2,4	2	2,25	2,25	2
Eurosonen	1,5	1,4	1,25	1,25	1
Kina	6,75	6,25	6	5,5	5
Oljepris	50	45	50	55	60
Norsk økonomi					
BNP Fastlands-Norge)	1	1	1,5	2	2
Arbeidsledighet (NAV)	3	3,5	3,5	3,5	3,4
Sysselsettingsvekst	0,6	0,1	0,5	0,5	0,5
Oljeinvesteringer	-12,5	-15	-5	-5	0
NOK/USD	8,1	8,25	8	8	7,5
NOK/EUR	8,95	9,5	9	9	8,75
5 års swaprente	1,5	1	1,25	1,25	1,75
Styringsrente Norge	1,125	0,375	0,25	0,25	1,5
Regionen	2015	2016	2017	2018	2018-20
Arbeidsledighet Rogaland	3,4	4,6	4,3	4	3
Arbeidsledighet Hordaland	2,8	3,4	3	3	3
Arbeidsledighet Agder-fylkene	3,6	4	3,5	3,5	3,5
Sysselsettingsvekst Rogaland	-0,5	-1	0	0	0,5
Sysselsettingsvekst Hordaland	0	0	0	0	0,5
Sysselsettingsvekst Agder-fylkene	-0,7	-1	0	0	0,5
Boligpris Rogaland	-0,5	-4	1	2	2
Boligpris Hordaland	8	4	3,5	2	2
Boligpris Agder-fylkene	3,9	3	2	2	2
Leiepris næringseiendom Rogaland*	1575	-17	2	7	2
Leiepris næringseiendom Hordaland*	2000	-5	-5	0	2
Leiepris næringseiendom Agder*	1450	-2	0	1	2

VÅRE PROGNOSER